

Øh – den lille lyd vi alle kender

Af Magnus Glenvad Tind Hamann and Simon Bierring Lange 29. november 2011 • I kategorien Grammatik •

Du kender den. Du hører den hele tiden, men tænker ikke over den. Når du kommer til at tænke over den, kan du nogle gange helt glemme at lytte til resten. Den lille lyd med de mange stavemåder – heraf en af de mest brugte, *øh*. Men ved du hvad øh betyder?

Hvis vi spørger dig: "Hvad betyder *træ*?", så vil du formentligt forklare at det er en stor plante med stamme man kan finde i skoven. Hvis jeg spørger: "Hvad betyder *han*?", vil du kunne forklare mig at det er et ord der henviser til noget der er tredje person ental og hankøn. Selv hvis jeg spørger dig: "Hvad betyder *eller*?", vil du kunne forklare mig det. Men hvis jeg spørger dig: "Hvad betyder *øh*?", bliver det sværere. Du har måske nogle ideer. Du ville måske fortælle at man kunne bruge øh i forskellige situationer: når man ikke ved hvad man vil sige, når man vil købe tid, eller hvis man er nervøs. I forhold til hvor ofte vi hører øh ved vi ikke særlig meget om øh – heller ikke inden for videnskaben. Derfor lavede vi en undersøgelse af den lille lyd vi alle kender. Vi undersøgte i første omgang hvornår vi siger øh i en sætning og i næste omgang hvilke betydninger øh kunne have.

Hvornår kan man sige øh?

Undersøgelsen gik i første omgang på hvornår i en ytring vi siger øh. Vi delte en ytring ind i tre dele. Første del er før ytringen rigtig begynder, det vil sige småord og grammatiske ord der binder ytringen til andre ytringer optræder her. I den midterste del bliver det ytringen handler om præsenteret, og sidste del er hvor det der sker i ytringen optræder. Denne model vil se således ud:

Forfelt	Midterfelt	Slutfelt
---------	------------	----------

For at illustrere fremgangsmåden ser to eksempler fra vores undersøgelse således ud:

1. Såå øh det er vi lige kommet
2. Der er kommet ø::h en regning fra Ankel

Sat ind i modellen vil eksemplerne se således ud:

Forfelt	Midterfelt	Slutfelt
Såå øh	det er vi	lige kommet
Der	er kommet	ø::h en regning fra Ankel

Vores undersøgelse af 110 øh'er har vist at vi oftest ser øh i forbindelse med forfeltet og slutfeltet. Med andre ord optræder øh sjældnere i midterfeltet af en ytring.

Øh ... og hvorfor er det vigtigt?

Det er vigtigt fordi det viser at øh ikke optræder tilfældigt i en ytring. Og når noget ikke er tilfældigt, så er der grund til at tro at det har en funktion. Hvis øh havde optrådt lige meget i de forskellige dele af ytringen, så ville der være grund til at tro at øh ikke betød noget. Men fordi øh optræder mere i nogle dele af en ytring end andre, er der grund til at tro at øh ikke bliver produceret tilfældigt, men at vi producerer det for at give udtryk for en betydning. Ja, hvis vi siger øh, betyder vores sætning noget andet end hvis vi ikke siger øh.

Hvad betyder øh?

Den næste del af undersøgelsen gik på hvilke mulige betydninger øh har i forhold til sin placering i en ytring. Øh kan betyde noget forskelligt alt efter hvor det optræder. Hvis vi indleder en ytring med øh, dvs. at øh er i forfeltet, kan det betyde:

- "Jeg ved godt at det jeg siger nu ikke nødvendigvis er noget du er enig i"
- "Jeg ved godt at det jeg svarer ikke nødvendigvis er det svar du spurgte efter"

Hvis vi siger øh inde i en ytring (dvs. i slutfeltet eller umiddelbart før) kan det betyde:

- "Hvad er det nu det hedder?"

Seneste sprognyheder 	
4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprogmuseet.dk [på et større kort](#)

Mere i kategorien 'Grammatik'

Verdens første samtalegrammatik?
Kopier i talesproget
Ole kom for sent, fordi ...
Hva'ffornoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Monica Scheuer til Jødiske efternavne
jane til Jødiske efternavne
InglêS til Sprogene i Mozambique
Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
Henrik Klindt-Jensen til Ded borrijnholsmska måled

Artikler om

- "Hov, der sagde jeg lige noget forkert, så jeg starter lige forfra med min ytring"
- "Hov, Der sagde jeg vist noget forkert, jeg mente i virkeligheden..."

Endelig viste vores undersøgelse at øh også kan bruges sammen med *så/og* til at afslutte, hvis man ikke har mere at sige om et emne:

- “Så øøøh...”

Øhs fremtid

Vi har igennem vores undersøgelser lært øh bedre at kende. Vi har fundet ud af at øh ikke er en lyd der sniger sig ind tilfældige steder i ytringer. Derudover har vi fundet ud af at øh kan betyde forskellige ting alt efter hvornår man udsiger et øh. Videre undersøgelser skal afsløre endnu mere om brugen af øh i dansk talesprog, da øh stadig ikke er blevet beskrevet særlig meget – Selvom det er en lille lyd vi alle ved hvordan vi skal bruge i vores talesprog.

Magnus Glenvad Tind Hamann og Simon Blerring Lange
DanTIN, Lingvistik, Aarhus Universitet

Læs også:

1. [Hva'ffornoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog](#) I det danske skriftsprog kan ordet hvad kun skrives på én måde – h-v-a-d. Men der findes reelt fire forskellige udtaler af ordet – og der er faktisk overraskende faste...
2. [Engelsk på alle universiteter?](#) I forbindelse med valgkampen til folketinget i efteråret 2011 gjorde den radikale folketingskandidat, nu folketingsmedlem, Sofie Carsten Nielsen, sig til talskvinde for engelsk på alle universiteter. Hun bekymrede sig om...
3. [Ole kom for sent, fordi ...](#) 1. Ole kom for sent, fordi han ikke kunne finde sin taske. 2. Ole kom for sent, fordi han kunne ikke finde sin taske. Hvis du synes, der er noget...
4. [Kopier i talesproget](#) I talesproget laver vi som udgangspunkt en kopi af grundledet, med mindre den person/ting, vi taler om, er tidligere nævnt i samtalen eller givet af situationen. Kopierne fungerer altså ikke...

Tagget med: Dansk, grammatik, talesprog

4 kommentarer

Lau Møller Andersen

29. november 2011 • 11:47

Fedt studium. Jeg savner dog lige en præcisering af definitioner af de forskellige felter, især forskellen på midterfelt og slutfelt. Det ku’ også være givtigt at høre, hvor mange observationer, der var af “øh” i hvert felt!

Svar

Simon Lange

29. november 2011 • 16:29

Hej Lau

Det kan jeg godt forstå :) Artiklens mål er formidlende og med det for øje har vi ofret noget præcision. Skemaet i artiklen er en forsimpning af Jakob Steensigs turtagningslingvistiske positioner (som præsenteret i bogen Sprog i virkeligheden). Jeg sender en definition af positionerne samt øh's præcise antal forekomster i de forskellige felter til dig på mail.

Kh Simon

Svar

Ruben Schachtenhaufen

30. november 2011 • 23:14

I kalder ‘øh’ for en lyd, men I analyserer det vel snarere reelt som et ord idet I kigger på syntaks og betydning.

For mig at se er ‘øh’ analogt med computers meddelelser om at der arbejdes, som når musepilen forvandles til et ur der tikker eller cirkel der drejer rundt. Det betyder slet og ret ‘vent venligst mens der tænkes’ eller ‘loading, please wait’.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogbort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
-------	-----------

januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	
maj 2014	LL-Map: Language and Location
marts 2014	Minority Rights Group
februar 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
oktober 2013	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
august 2013	
marts 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
januar 2013	

december 2012	
---------------	--

november 2012	
---------------	--

oktober 2012	
--------------	--

september 2012	Bogstavlyd
----------------	------------

juli 2012	Dansk sprognavn
-----------	-----------------

juni 2012	Den danske ordbog
-----------	-------------------

maj 2012	Dialekt.dk
----------	------------

april 2012	dk.kultur.sprog
------------	-----------------

marts 2012	Korpus.dk
------------	-----------

februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
--------------	----------------------------------

januar 2012	Ordbog over det danske sprog
-------------	------------------------------

december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
---------------	--

november 2011	Sproget.dk
---------------	------------

oktober 2011	Svenska Akademien
--------------	-------------------

september 2011	Ø (Schwa.dk)
----------------	--------------

august 2011	
-------------	--

juli 2011	
-----------	--

juni 2011	
-----------	--

maj 2011	
----------	--

april 2011	
------------	--

marts 2011	
------------	--

februar 2011	
--------------	--

januar 2011	
-------------	--

december 2010	
---------------	--

november 2010	
---------------	--

oktober 2010	
--------------	--

september 2010	
----------------	--

juni 2010	
-----------	--

maj 2010	
----------	--

april 2010	
------------	--

marts 2010	
------------	--

februar 2010	
--------------	--

januar 2010	
-------------	--

december 2009	
---------------	--

november 2009	
---------------	--

oktober 2009	
--------------	--

september 2009	
----------------	--

august 2009	
-------------	--

juli 2009	
-----------	--

juni 2009	
-----------	--

At det falder nogle bestemte steder i sætningen, kan tages som en indikation af at visse sætningsled kræver mere processering, mens andre kommer med det samme.

Der kan desuden være andre forklaringer på hvorfor der processeres: Hvordan formulerer jeg mig så du forstår det? Hvordan formulerer jeg mig så det ikke virker uhøfligt? osv. Og her kan man måske begynde at tale om at 'øh' får en slags betydning.

Og så kan det naturligvis udnyttes af debattører til holde på ordet, fordi vi som sprogbrugere er vant til at man ikke skal afbryde når der øhes.

For sjovs skyld og narrestreget har jeg klippet 3 minutters øh'er sammen her: <http://schwa.dk/filer/eh.mp3>. Der er flere tusinde øh'er at undersøge i DanPASS (<http://danpass.dk>) hvis I er interesserede.

Svar

Aage Wilhelm Jensen

19. april 2013 • 17:29

Har netop hørt TV2 News rapport fra Bostonj Marathon. Kan man ikke påtale denTV-værten at kommentere uden den ulidelige brug af Øh'er. Man skulle tro at professionelle nyhedsværter var øvede i at orienter med en flydende ordstrøm — eller indføje pauser.

Iøvrigt burde oplæserne gennemgå stoffet fra teleprompteren inden oplæsningen, således, at fejllæsninger og fordrejende betoning under oplæsningen kan undgås.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

maj 2009
april 2009
marts 2009